

Notatki z kursu Inżynieria Oprogramowania

Małgorzata Dymek

2018/19, semestr letni

1 Podstawowe pojęcia

Scenariusz przypadku użycia - wyspecyfikowana sekwencja zdarzeń między użytkownikiem a systemem.

- Zdefiniowane w pierwszej kolejności.
- Wyróżnia się jeden **główny scenariusz sukcesu**.
- Może zawierać warunki wstępne, gwarancje lub wyzwalacze.
- W agile development używa się skróconej wersji scenariusza odpowiadającej na pytania: kto, co, dlaczego.

Przypadek użycia - zbiór powiązanych ze sobą scenariuszy opisujących użycie systemu przez aktorów.

Opisujemy je tekstowo, poprzez user stories lub diagramy.

- reprezentuje **funkcjonalne wymaganie** systemu;
- pewna historia; opisuje akcje systemu z punktu widzenia użytkownika;
- specyfikuje jeden aspekt zachowania bez wchodzenia w strukturę systemu;
- jest zorientowany na osiągnięcie celu użytkownika;

2 UML

3 Procesy wytwarzania oprogramowania

Cztery fundamentalne działania wspólne dla wszystkich procesów:

- Specyfikowanie oprogramowania

- **Tworzenie** oprogramowania
- **Walidacja** oprogramowania
- **Ewolucja** oprogramowania

3.1 Modele procesu wytwarzania oprogramowania

Model kaskadowy

- **wyzolowane etapy:** Planowanie, Analiza, Projekt, Implementacja, Testowanie, Pielęgnacja,
- etapy podzielone na dwie części: twórczą i weryfikacji,
- bardzo wysoki koszt błędów popełnionych we wstępnych etapach, adaptowanie zmian bardzo kosztowne,
- powinien być używany tylko jeśli wymagania są jasne i zrozumiałe,
- marginalizacja roli klienta w procesie wytwarzania oprogramowania.

Model V

- wymagania klienta - testy akceptacyjne
- wymagania systemowe - testy systemowe
- ogólny design - testy integracyjne
- szczegółowy design - testy modułowe

Model Ewolucyjny

- równolegle przeprowadzana specyfikacja, rozwój systemu i weryfikacja
- pozwala później określić wymagania do projektowanego systemu,
- prototyp: pomaga kształcić przyszłego użytkownika, podnosi koszty w krótszej perspektywie, ale w dłuższej może je obniżyć, zwykle jest wyrzucany.

Model iteracyjny

- planowanie, projektowanie, testowanie, prototypowanie,
- całościowe myślenie o produkcie,
- pozwala na wczesne wykrywanie błędów, łatwość wprowadzania zmian,
- wymogi klienta dotyczące harmonogramu mogą utrudnić korzystanie z tego modelu,
- problemy z oszacowaniem ryzyka.

Model spiralny

- planowanie, analiza, konstrukcja, weryfikacja,
- ciągłe monitorowanie i pomiar zmian,
- zmiany poddawane są review użytkownika,
- próba minimalizacji ryzyka niepowodzenia.

4 Standardy jakości

Odpowiedź na syndrom **LOOP** - **L**ate, **O**ver budget, **O**vertime, **P**oor quality.

CMM - Capability Maturity Model
Ocenia proces wytwórczy w skali pięciostopniowej - od **chaotycznego** do **ściśłego**.

- Poziomy dojrzałości
  - Poziom 1 - Wstępny.
  - Poziom 2 - Powtarzalny.
  - Poziom 3 - Zdefiniowany.
  - Poziom 4 - Zarządzany.
  - Poziom 5 - Optymalizujący.
- Kluczowe obszary procesowe - podzielone na pięć cech
  - podzielone na kluczowe praktyki.

ISO 9000
 Wymaga **udokumentowania wszystkich procedur** związanych z wytwarzaniem oprogramowania.

- Odpowiedzialność kierownictwa
- Zarządzanie zasobami
- Realizacja wyrobu
- Pomiary, analiza i doskonalenie
- Ciągłe doskonalenie systemu zarządzania jakością

5 Zwinne procesy wytwarzania oprogramowania

5.1 Programowanie ekstremalne - XP

- brak fazy projektowania i dokumentacji,
- krótka perspektywa planowania,
- silne założenie, że klient pracuje cały czas z zespołem.
- **Struktura zespołu** - role podstawowe (programiści, klient) i pomocnicze (tester, coach, tracker).
- **User Stories** - pisują **funkcje systemu** z punktu widzenia użytkownika,
- **Gra planistyczna** - pisanie (klient), oszacowanie (informatycy) i dzielenie (klient) user story,
- **Zapewnianie jakości** - prostota, TTD, automatyczne testowanie, refaktoryzacja.
- **Testy akceptacyjne** - od klienta, najlepiej automatycznie.
- **Programowanie parami** - wspólny standard kodowania, częste zmiany par, system kontroli wersji.

Wartości

- **Komunikacja** - przede wszystkim werbalna.
- **Prostota** - rozpoczynamy od najprostszego rozwiązania.
- **Sprzężenie zwrotne** - obejmuje kilka aspektów (system, klient, zespół).
- **Odwaga** - potrzebna by: od razu produkować kod; refaktoryzować; wyrzucić zbędny kod.
- **Szacunek** - do pracy i czasu innych; między członkami zespołu.

5.2 SCRUM

Trzy filary

- **Adaptacja** - powinna być ciągła.
- **Przejrzystość** - istotne aspekty procesu muszą być widoczne dla osób odpowiedzialnych.
- **Inspekcja** - poddawane regularnej inspekcji.

Role

- **Właściciel Produktu** - odpowiedzialny za pracę ZD, zarządza RP.
- **Zespół deweloperski** - samoorganizujący się, wielofunkcyjny, zarządza RS.
- **Scrum Master**.

Artefakty

- **Rejestr Produktu** - uporządkowana lista wszystkiego, co może być potrzebne w produkcji.
- **Rejestr Sprintu** - podzbiór RP wybrany do Sprintu rozszerzony o plan dostarczenia Przyrostu produktu.
- **Monitorowanie postępów Sprintu** - możliwe w każdym momencie Sprintu.
- **Przyrost** - suma wszystkich elementów RP zakończonych podczas wszystkich sprintów.
- **Definicja Ukończenia**

Zdarzenia

- **Sprint** – stały czas, niezmienny cel, niezmienny skład ZD.
- **Przerwanie Sprintu** - tylko przez WP, przy deaktualizacji celu.
- **Planowanie Sprintu** - 8h/mies, wyznaczenie celu, projektu systemu i planu prac.
- **Codzienny Scrum** - 15 min/d.
- **Przegląd Sprintu** - 4h na zakończenie Sprintu.
- **Retrospektywa Sprintu** - inspekcja i opracowanie planu usprawnień.

5.3 AGILE PM (DSDM Atern)

Role

- **Business Sponsor** - najwyższy rangą w projekcie; zapewnia finansowanie i zasoby.
- **Business visionary** - definiuje wizję projektu i komunikuje ją.
- **Project manager** - monitoruje postęp projektu, wysoko poziomowe planowanie.
- **Technical coordinator** - definiuje środowisko pracy, pilnuje standardów, zajmuje się wymaganiami niefunkcjonalnymi.
- **Team Leader**.
- **Business Ambassador** - rola biznesowa w zespole deweloperskim, tworzy dokumentację użytkownika.
- **Business Analyst** - komunikacja między biznesem a zespołem deweloperskim.
- **Solution Developer** - skupiony na dostarczeniu rozwiązania.
- **Solution Tester** - definiuje scenariusze testowe, test case'y.

Fazy projektu

- **Pre-project** - identyfikacja BS i BV; zakresu, planu i zasobów na Feasibility.
- **Feasibility** - wykonalność, zyskowość, czasowość, kosztowość.
- **Foundation** - wysoko poziomowe wymagania.
- **Exploration** - uszczegóławianie wymagań; iteracyjnie działające możliwe rozwiązanie.
- **Engineering** - rozwijanie rozwiązania z fazy Exploration.
- **Deployment** - potwierdzenie wydajności rozwiązania, dostarczenie rozwiązania i dokumentacji.

Produkty

- Levels of priority - **MoSCoW**: **M**ust Have, **S**hould Have, **C**ould Have, **W**on't Have this time

TIMEBOX

- **Kick-off** – krótka sesja, która ma pomóc zrozumieniu celu timeboxa,
- **Investigation** – szczegóły wszystkich produktów, które mamy wykonać,
- **Refinement** – kodowanie i testowanie,
- **Consolidation** – spinanie całości.

Iterative development

- **Identify**: zespół definiuje cel
- **Plan**: kto powinien zrobić co
- **Evolve**: wykonywanie zaplanowanych czynności
- **Review**: sprawdzanie rezultatów

5.4 AUP - Agile Unified Process

- stosuje zwinne techniki takie jak TDD, refactoring,
- seryjny w dużej skali, iteracyjny w małej.

Zasady AUP

- twój zespół wie, co robi;
- prostota;
- zwinność;
- skupienie się na istotnych aktywnościach;
- niezależność od narzędzi;
- możliwość adaptacji.

5.5 KANBAN

- ciągły przepływ produktu przez system produkcyjny.
- system pull sterowany jest przez składane przez odbiorcę zamówienie, a nie ogólny, arbitralny plan produkcji.
- odnosi się do etapowości procesu wytwarzania oprogramowania, przynajmniej trzy stany pracy — do zrobienia, w trakcie, gotowe.
- możliwość specjalizacji w zespołach
- nie identyfikuje "Ukończenia"

Sześć reguł kanbana:

- odbiorca przetwarza dokładnie tyle elementów, ile opisane jest na karcie kanban;
- dostawca wytwarza dokładnie tyle elementów, ile opisane jest na karcie kanban;
- żaden element nie jest wytwarzany lub przekazywany pomiędzy stanowiskami bez karty kanban;
- karta kanban musi towarzyszyć każdemu elementowi czy półproduktowi przetwarzanemu w ramach systemu;
- elementy wadliwe lub występujące w niewłaściwych ilościach, nigdy nie są przekazywane w dół procesu;

- limity obowiązujące na każdym z etapów (fizyczna ilość kart kanban) są stopniowo obniżane aby zredukować zapasy i odkrywać nieefektywności procesów produkcji, dążąc do ich doskonalenia.
- postęp prac monitorowany na tablicy kanban oraz poprzez analizę średnich czasów wykonania

5.6 SCRUM-BAN

- board
- tylko daily scrum, płynna praca
- zespoły mogą być specjalizowane, role jak potrzeba
- WIP kontrolowane przez workflow, zmiany dodawane do TODO board na bieżąco
- product backlog tylko w kartkach czasowych

6 Wymagania

Klasyfikacja wymagań - **FURPS** - **F**unctionality, **U**sability, **R**eliability, **P**erformance, **S**ecurity.

- **Funkcjonalne** - czynność, zadanie, „System powinien...”.
- **Pozafunkcjonalne** - technikalia mierzone metrykami.
  - **Niezawodność** - odporność na błędy, dojrzałość.
  - **Wydajność**.
  - **Użyteczność** - łatwość zrozumienia i nauki, operatywność.
  - **Łatwość konserwacji** - łatwość analizy, wprowadzania zmian, testowania; stabilność.
  - **Przenośność** - łatwość adaptacji, instalacji.

Cecha **INVEST**: Independent, Negotiable, Valuable, Estimable, Small, Testable.

Analiza wymagań/analiza obiektowa

- Celem jest stworzenie modelu systemu, zwanego **modelem analitycznym**.
- Wysilek uczestników projektu skupia się na strukturalizowaniu i formalizowaniu zabranych wcześniej wymagań.
- **Model analityczny** – system z perspektywy użytkownika.
- **Analityczny model obiektowy**.
- **Model dynamiczny** - koncentruje się na zachowaniu systemu.
- **Obiekty encji** – reprezentują trwałą informację potwarzaną przez system.
- **Obiekty brzegowe** – odzwierciedlają interakcje między aktorami a systemem.
- **Obiekty sterujące** – odpowiedzialne są za realizację przypadków użycia.
- **Relacja dziedziczenia** umożliwia hierarchiczne organizowanie koncepcji.
- **Generalizowanie** - aktywność identyfikowania abstrakcyjnych koncepcji na podstawie przykładów i konkretyzacji.
- **Specjalizowanie** - aktywność odwrotna, czyli identyfikowanie koncepcji bardziej specyficznych na podstawie koncepcji wysokopoziomowej.

7 Projektowanie systemu

- rozpoznawanie celów projektowych,
- projektowanie wstępnych dekompozycji,
- doskonalenie dekompozycji stosownie do celów projektowych.

7.1 Podstawowe pojęcia i koncepcje.

- **Podsystem** - wymienna część systemu, posiadającą dobrze zdefiniowane interfejsy i hermetyzującą stan oraz zachowanie składających się na nią klas.
- Dwa główne typy komponentów: **logiczny i fizyczny**.
- **Usługa** jest zbiorem powiązanych operacji podporządkowanych realizacji wspólnego celu.
- **Sprzężeniem** w zbiorze podsystemów nazywamy stopień ich **wzajemnego uzależnienia**. (MINIMALIZACJA)
- **Spoistość** podsystemu jest miara **uzależnienia jego własnych klas**. (MAKSYMALIZACJA)
- **Warstwa** - zgrupowanie podsystemów oferujących powiązane usługi.
- Efektem **dekompozycji hierarchicznej** jest uporządkowany zbiór warstw.
- **Architektury warstwowa**: otwarta i zamknięta (np ISO/OSI, TCP/IP).

7.2 Wzorce architektoniczne - poziom integracji komponentów

Model	Opis	Zastosowanie
MVC: Model-Widok-Kontroler	Model zawiera korowca funkcjonalność. Widoki wyświetlają funkcjonalności. Kontroler obsługuje żądanie użytkownika. Kontroler z widokami tworzą UI aplikacji.	Smalltalk, Java/Swing.
PAC: Prezentacja-Abstrakcja-Kontrola	Hierarchie kooperujących agentów, podzielonych na trzy komponenty: prezentacji, abstrakcji kontroli.	Network Traffic Management (gathering traffic data, displaying various user-configurable views of the whole network).
Architektura filtry i potoki	Pozwala na uporządkowanie systemu, który przetwarza strumienie danych. Każdy krok przetwarzania jest zamknięty w filtrze. Dane są przesyłane za pomocą potoków. Każdy z podsystemów realizuje przetwarzanie danych otrzymanych od innych podsystemów.	Unix, WEB, Servlet, Numerical Analysis (filters and data extractions).
Tablica (blackboard)	Użyteczna w systemach, gdzie nie są znane deterministyczne rozwiązania danego problemu. W przypadku tablicy kilka wyspecjalizowanych systemów łączy swoją wiedzę w taki sposób, żeby stworzyć częściowe lub przybliżone rozwiązanie problemu.	Working memory, repository data.
Broker	Pozwala na uporządkowanie rozproszonych systemów podzielonych na komponenty współpracujące ze sobą za pomocą zdalnego wywoływania serwisu. Komponent brokera odpowiedzialny jest za koordynację komunikacji.	
Reflection	Dostarcza mechanizm pozwalający na dynamiczną zmianę zachowania i struktury systemu.	WWW.
Sieciowe		
Architektura klient-serwer	Podział systemu na dostawcę usług (serwer) oraz ich odbiorców (klientów).	
Architektura peer-to-peer	Każdy z podsystemów może spełniać obie funkcje (klient/serwer).	

- Patterns do not lead to direct code reuse.
- Individual Patterns are deceptively simple.
- Composition of different patterns can be very complex.
- Teams may suffer from pattern overload.
- Patterns are validated by experience and discussion rather than by automated testing.
- Integrating patterns into a software development process is a human-intensive activity.

8 Projektowanie obiektów

- wykorzystanie gotowych rozwiązań, którymi są zarówno gotowe produkty (komponenty) jak i wzorce projektowe;
- specyfikowanie usług;
- restrukturyzacja modelu obiektowego;
- optymalizacja modelu obiektowego;

Koncepcje wielokrotnego wykorzystywania gotowych rozwiązań:

- **obiekty aplikacyjne** - reprezentują koncepcje problemowe związane z tworzonym systemem.
- **obiekty realizacyjne** - reprezentują komponenty nie mające odpowiedników w dziedzinie aplikacyjnej, na przykład bazy danych czy obiekty interfejsu użytkownika.
- **dziedziczenie implementacyjne** - ma miejsce jeśli sięgamy po dziedziczenie z zamiarem wykorzystania gotowego kodu, mimo różnic koncepcyjnych pomiędzy powiązanymi klasami.
- **dziedziczenie specyfikacyjne** - ma odzwierciedlenie w taksonomii klas (reprezentuje podtypowanie).
- **delegowanie implementacji** - zamiast implementować set jako nadpisywanie metod hashtable, implementujemy go jako set korzystający z instancji hashtable z własnymi metodami. Rozwiązuje problemy dziedziczenia implementacyjnego: rozszerzalność, podtypowanie.
- **zasada zastępowania Liskov** - *'Jeśli obiekt klasy S może stać się substytutem obiektu klasy T w dowolnym miejscu kodu, w którym oczekiwany jest obiekt klasy T, to klasa S jest podtypem klasy T.'*
- **wzorce projektowe** (obektowe);

8.1 Wzorce projektowe - poziom interakcji między klasami

Wzorzec opisuje problem, który powtarza się wielokrotnie w danym środowisku, oraz podaje istotę jego rozwiązania.

- Czy typowe problemy można rozwiązać w powtarzalny sposób?
- Czy te problemy można przedstawić w sposób abstrakcyjny, tak aby były pomocne w tworzeniu rozwiązań w różnych konkretnych kontekstach?
- **Wzorce kreacyjne**
  - abstrakcyjne metody tworzenia obiektów,
  - uniezależnienie systemu od sposobu tworzenia obiektów.
- **Wzorce strukturalne**
  - sposób wiązania obiektów w struktury,
  - właściwe wykorzystanie dziedziczenia i kompozycji.
- **Wzorce behawioralne**
  - algorytmy i przydział odpowiedzialności,
  - opis przepływu kontroli i interakcji.

8.2 Koncepcje specyfikowania interfejsów

- implementator (realize class), ekstender (refine class) i użytkownik (use class) klasy,
- typy, sygnatury (wektory/krotki typów parametrów i typu wyniku) i widzialność (public, private, protected, packet),

- kontrakty: niezmienniki, warunki wstępne i warunki końcowe,
- język OCL (Object Constraint Language) – ograniczenia, zbiory, wielozbiory i ciągi; kwantyfikatory.

8.3 Aktywności specyfikowania interfejsów

- identyfikowanie brakujących atrybutów i operacji;
- definiowanie widzialności i sygnatur;
- specyfikowanie kontraktów;
- dziedziczenie kontraktów;

8.4 SOLID

- Single responsibility principle
- Open/closed principle
- Liskov substitution principle
- Interface segregation principle
- Dependency inversion principle

Wzorce kreacyjne	
Singleton	• Zapewnienie, że klasa posiada jedną instancję wewnątrz całej aplikacji • Stworzenie punktu dostępowego do tej instancji
Factory method	• Zdefiniowanie interfejsu do tworzenia obiektów • Umożliwienie przekazania odpowiedzialności za tworzenie obiektów do podklas • Umożliwienie wyboru klasy i konstruktora użytego do utworzenia obiektu
Builder	• Odseparowanie sposobu reprezentacji i metody konstrukcji złożonych struktur obiektowych • Wykorzystanie jednego mechanizmu konstrukcyjnego do tworzenia struktur o różnej reprezentacji

Wybrane wzorce strukturalne	
Adapter	• Umożliwia współpracę obiektów o niezgodnych typach • Tłumaczy protokoły obiektowe
Proxy	• Dostarcza zamiennik obiektu w celu jego kontroli i ochrony • Przezroczyste odsuniecie inicjalizacji obiektu w czasie
Fasada	• Dostarczenie jednorodnego interfejsu wyższego poziomu do zbioru różnych interfejsów w systemie • Ukrycie złożoności podsystemów przed klientem
Wybrane wzorce behawioralne	
Obserwator	• Tworzy zależność typu jeden-wiele pomiędzy obiektami • Informacja o zmianie stanu wyróżnionego obiektu jest przekazywana wszystkim pozostałym obiektom
Command	• Hermetyzacja poleceń do wykonania w postaci obiektów • Umożliwienie parametryzacji klientów obiektami poleceń • Wsparcie dla poleceń odwracalnych
Chain of responsibility	• Usunięcie powiązania pomiędzy nadawcą i odbiorcą żądania • Umożliwienie wielu obiektom obsługi żądania
Iterator	• Umożliwienie sekwencyjnego dostępu do elementów kolekcji bez ujawniania jej wewnętrznej implementacji

8.5 Implementacja wzorców projektowych

Transformacja

- powinna dotyczyć tylko jednego, ściśle określonego kryterium,
- musi mieć charakter lokalny, powinna być izolowana od innych zmian,
- musi być poddana weryfikacji.

Transformacja modelu

- ograniczona jest do samego modelu
- celem jest uproszczenie lub zoptymalizowanie istniejącego modelu

Inżynieria postępująca

- tworzenie szablonów kodu źródłowego odpowiadającego modelowi obiektowemu

Najczęściej wykonywane aktywności (transformacje):

- **optymalizowanie modelu** obiektowego,

- odwzorowywanie **skojarzeń w kolekcje**,
- odwzorowywanie **kontraktów w wyjątki**,
- odwzorowywanie modelu obiektowego w **schematy bazy danych**.

8.5.1 Paradygmat programowania

- wzorzec, **najogólniejszy model**, jako wzorcowy przykład,
- **zbiór pojęć** i teorii tworzących **podstawy** danej nauki.

Abstrakcja

System jako układ obiektów, które mogą:

- opisywać i zmieniać swój stan,
- komunikować się z innymi obiektami w systemie,
- wykonywać pewne czynności na rzecz innych obiektów bez ujawniania, w jaki sposób zaimplementowano dane cechy.

Enkapsulacja

- ukrywanie szczegółów implementacji,
- obiekt nie może zmieniać stanu wewnętrznego innych obiektów w nieoczekiwany sposób,
- tylko wewnętrzne metody obiektu są uprawnione do zmiany jego stanu,
- każdy typ obiektu dostarcza innym obiektom swój "interfejs"

Polimorfizm

- wykazywanie różnych form działania w zależności od typu obiektu,
- referencje i kolekcje obiektów mogą dotyczyć obiektów różnego typu

Dziedziczenie

- porządkuje i wspomaga polimorfizm i enkapsulację,
- umożliwia definiowanie i tworzenie specjalizowanych obiektów,

8.5.2 Metazasady

- **Don't repeat yourself - DRY**

Jedno miejsce w systemie, na pojedynczą informację, co ułatwia późniejsze zmiany. Inna nazwa to **Single Source Of Truth** (SSOT), każda informacja w systemie powinna być przechowywana dokładnie raz, bo ułatwia to jej modyfikację.

- **Keep it simple, stupid - KISS**

W projektowaniu interfejsów powyższą zasadę można nazwać **zasadą najmniejszego zaskoczenia**, czyli fragment kodu powinien robić dokładnie to co ma robić. Czasem trzeba wybrać, czy dany fragment kodu napisać z wykorzystaniem wzorca projektowego czy prostej konstrukcji.

8.5.3 GRASP - General Responsibility Assignment Software Patterns

Creator	Obiekt B powinien tworzyć A, jeśli: • B agreguje A, • B operuje na danych obiektu A, • B używa bezpośrednio A, • B dostarcza informacji niezbędnej do utworzenia A
Information Expert	• Określenie danych niezbędnych do wypełnienia nowej odpowiedzialności. • Programista deleguje ją do obiektów, które zawierają najwięcej informacji pozwalających ją zrealizować.
Controller	• Odbieranie informacji od UI, wykonywanie operacji (delegowanie zadań w głąb systemu) oraz zwracanie ich wyników do UI.
Low Coupling	• Jak największa niezależność klas.
High Cohesion	• Obiekt powinien skupiać się na jednej odpowiedzialności, która powinna być jasna i nie rozmyta.
Polymorphism Pure Fabrication	• Obiekty kondensujące funkcje udostępniane na rzecz innych obiektów.
Indirection	• Dodanie mediatora w komunikacji między obiektami aby zapewnić low coupling.
Protected variations	• Zakres modyfikacji w systemie wymagany przez określoną zmianę. • Identyfikować punktów niestabilności i obudowanie interfejsami.

9 Testowanie i kontrola jakości

Planowanie testów

- im wcześniej rozpoczniemy tym lepiej;
- statyczna weryfikacja czy testowanie?
- zasada Pareto;
- definiowanie standardów dla testowania;

Aksjomaty testowania

- **Antyekstencjonalność** - zestaw testów pokrywających nadklasę może nie być odpowiedni dla jakiegś jej implementacji,
- **Antydekompozycja** - pokrycie testami modułu wołanego nie jest takie samo jak pokrycie tego, który woła,
- **Antykompozycja** - testy pokrywające segmenty modułu niekoniecznie są odpowiednie dla modułu jako całości.

Pokrycie kodu

- **Pokrycie instrukcji**: sprawdzana jest każda instrukcja,

- **Pokrycie gałęzi:** odwiedzamy każdą gałąź; instrukcja warunkowa musi być raz spełniona a raz fałszywa.

Rodzaje testów

- Jednostkowe
- Integracyjne
- Systemowe
- Akceptacyjne

Rodzaje testów w fazie pielęgnacji

- Regresyjne - ponowne przetestowanie uprzednio testowanego programu po dokonaniu zmian.
- Smoke test - przetestowanie sprzętu pod kątem oczywistego problemu.

Techniki testowania

- white box - struktura wewnętrzna
- black box - struktura zewnętrzna

9.1 Kontrola jakości

- **Cztery filary zapewniania jakości**
  - zarządzanie konfiguracją
  - testowanie
  - przeglądy
  - refaktoryzacja
- **Anomalia** - sytuacja różna od oczekiwanej,
- **Przegląd** - ocena artefaktu realizowana przez grupę osób
  - Czy wszystkie stałe są zdefiniowane?
  - Czy w trakcie manipulacji kolejką może wystąpić przerwanie? Jeśli tak, to czy kolejka jest ujęta w rejon krytyczny?
  - Czy rejestry są odtwarzane przy wyjściu?
  - Czy wszystkie liczniki są odpowiednio inicjowane (0 lub 1)?
  - Czy są literały numeryczne, które powinny być zastąpione stałymi symbolicznymi?
  - Czy wszystkie bloki na schemacie są potrzebne?
- **Inspekcja** - ocena artefaktu przeprowadzana przez współpracowników i kierowana przez moderatora
  - omówienie (cały zespół)
  - przygotowanie (indywidualnie)
  - inspekcja (cały zespół) - akceptacja pełna lub warunkowa/powtórna inspekcja,
  - naprawa
  - sprawdzenie
- **Inspekcje Fagana** - po specyfikacji wewnętrznej, po specyfikacji logiki przetwarzania, po kodowaniu.

9.1.1 Refaktoryzacja

- Wysoki koszt pielęgnacji oprogramowania
- Naturalny wzrost złożoności i entropii oprogramowania
- Prawa Lehmana: konieczna ciągła restrukturyzacja

Predykat `noSideEffectsP`

Wejście:

- Program odwołujący się do zmiennej `Var` o wartości początkowej 1
- Funkcja `F` potencjalnie modyfikująca wartość `Var`

Problem 1

- Czy wywołanie funkcji `F` powoduje efekt uboczny w postaci zmiany wartości zmiennej `Var`?

Lemat 1

- Problem 1 (braku efektów ubocznych) jest nierozstrzygalny

Problem 2

- Czy istnieje zbiór wejść, który powoduje zmianę wartości zmiennej `Var`?

Lemat 2

- Problem 2 (zmodyfikowany braku efektów ubocznych) jest NP-zupełny.

Proste

- zautomatyzowana weryfikacja,
- weryfikowane poprzez statyczną analizę kodu
- można dowieść ich poprawności
- obecnie w wielu środowiskach IDEs

Trudne

- weryfikacja wymaga testowania
- testy muszą zostać stworzone ręcznie
- nie można dowieść ich poprawności analitycznie
- wymagają testów jednostkowych

10 Ewolucja oprogramowania i zarządzanie konfiguracją

10.1 Przykre zapachy w kodzie programów

• Zdublikowany kod • Długa metoda • Nadmiernie rozbudowana klasa • Długa lista parametrów • Nadmiar komentarzy • Niekompletna klasa biblioteczna • Skomplikowane instrukcje warunkowe • Łańcuchy wywołań metod • Pojemnik na dane • Zbitka danych	• Odrzucony spadek • Niewłaściwa hermetyzacja • Bezużyteczna klasa • Zazdrość o funkcję • Równoległe hierarchie dziedziczenia • Pośrednik • Zmiany z wielu przyczyn • Odpryskowa modyfikacja • Spekulacyjne uogólnienie

10.2 Ewolucja oprogramowania

Ewolucja oprogramowania - proces zmian zachodzących w oprogramowaniu w czasie jego życia.

Pielęgnacja oprogramowania - czynności modyfikujące program po jego dostarczeniu i wdrożeniu.

Cele:

- poprawa błędów
- poprawa wydajności lub innych atrybutów programu
- adaptacja produktu do zmian w środowisku operacyjnym

	Program typu E osadzony w rzeczywistości	Program typu P rozwiązujący Problem	Program typu S oparty na Specyfikacji
założenia	system funkcjonuje w rzeczywistym świecie	system w przybliżeniu odzwierciedla rzeczywistość	dostępna jest pełna specyfikacja systemu
kryterium jakości	subiektywna ocena użytkownika	akceptowalne rozwiązanie problemu	zgodność ze specyfikacją
ewolucja	nieunikniona, program i jego środowisko nieustannie oddziałują na siebie	prawdopodobna – poprawa programu, ewolucja środowiska	brak (modyfikacja nowego problemu, nowy program)

Prawa Lehmana

Dotyczą systemów typu E, niesprawdzone w typach S i P, raczej obserwacje/hipotezy.

- Prawo nieustannej zmiany
- Prawo wzrastającej złożoności
- Prawo samoregulacji
- Prawo organizacyjnej stabilności
- Prawo zachowania przyzwyczajęń
- Prawo ciągłego wzrostu
- Prawo spadku jakości
- Prawo przyrostowego rozwoju

Wnioski z praw Lehmana

- Oprogramowanie, aby pozostało użyteczne, musi ewoluować;
- Jakość oprogramowania (zdolność do ewolucji) pogarsza się z upływem czasu
- Rosnąca złożoność oprogramowania w pewnym momencie znacznie utrudnia dalszy rozwój systemu
- Tempo rozwoju oprogramowania jest w najlepszym przypadku stałe i nie zależy od sposobu zarządzania

10.2.1 Pielęgnacja oprogramowania

- **doskonaląca** (ok. 50%) - implementacja nowych wymagań funkcjonalnych;
- **adaptacyjna** (ok. 25%) - dostosowywanie do zmian zachodzących w środowisku;
- **naprawcza** (ok. 20%) - usuwanie błędów
- **prewencyjna** (ok. 5%) - restrukturyzacja wewnętrzna.

Model kosztowy Boehma - $AME = 1.0 * ACT * SDT$; AME - roczna pracochłonność związana z pielęgnacją [PM], ACT - względna liczba zmian [%], SDT - pracochłonność rozwoju oprogramowania [PM].

11 Ciągła integracja, oprogramowanie w chmurze

11.1 Ciągła integracja

Zalety CI

- zmniejsza ilość pracy potrzebnej do łączenia zmian z istniejącym kodem aplikacji.

- wczesne wykrywanie konfliktów, błędów w kompilacji i defektów w kodzie.
- zawsze gotowa wersja demonstracyjna

Wymagania CI

- repozytorium kodu
- skrypt umożliwiający automatyczne budowanie aplikacji
- Testy Jednostkowe
- wyzwalacz w postaci włącznika czasowego lub wykrywania zmiany w kodzie, albo połączenia obu.
- system powiadamiania o wynikach procesu i problemach
- zbiór wyników i interfejs dostępny dla każdego w dowolnym momencie

Ciągłe dostarczanie oprogramowania

- Za każdym razem, kiedy build pozytywnie przejdzie wszystkie testy, jest automatycznie wdrażany do środowiska testowego, gdzie można go poddać dalszym testom.
- Proces ten może nastąpić tylko raz, zanim oprogramowanie zostanie udostępniane klientom albo może się powtarzać, tworząc wiele nowych funkcji i poprawek zanim nadejdzie czas wydania.

11.2 Oprogramowanie w chmurze

Zalety

- Skalowalność
- Dostępność
- Wydajność
- Łatwe zarządzanie
- Elastyczność
- Niezawodność
- Ekologia

Wady

- Bezpieczeństwo
- Ograniczone rozwiązania
- Wydajność

11.2.1 Modele dystrybucji

Software as a Service - SaaS

aplikacja jest przechowywana i wykonywana na komputerach dostawcy usługi i jest udostępniana użytkownikom przez Internet.

Infrastructure as a Service - IaaS

polega na dostarczeniu przez dostawcę całej infrastruktury informatycznej, takiej jak np. wirtualizowany sprzęt, skalowany w zależności od potrzeb użytkownika.

Platform as a Service - PaaS

polega na udostępnieniu przez dostawcę wirtualnego środowiska pracy; skierowana jest przede wszystkim do programistów.